

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

VI. De natura motus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

Argumenta, quæ contra reproductionem successiuorum sunt quædam supponunt motum successiuum per suam essentiam esse actum huic spatio, quod falsum est. Alia petuntur ex duratione motus successiuus, qui reproduci non potest, quod nos concedimus, quia non contendimus posse motum reproduci crastina die cum eadem duratione, quam habuit hodie, sed cum diuersa. Aliam inferunt repugnantiam reproductionis ex successione, quæ essentialis est motui, quæ antecedenti omisso rectè illatione non nituntur, si enim totum motum, quem ego habui proximè elapsum repeterem, postea venturum eodem ordine partium aduenientium perenni quodam fluxu quin vna alteri coexistet, quid tunc fieret contra successionem motus: Dixi omisso antecedenti, quia nullus est motus localis ita necessarius successiuus, cuius partes de potentia Dei absolute coexistere non possint, quia cum ego possim simul de potentia Dei absolute retinere præsentiam, quam habui in instanti præcedenti, & aliam acquisitam in hoc instanti, & in eodem indiuisibili instanti duplicem præsentiam immediatè acquirere, quas successiuè eram naturaliter acquisiturus, possunt simul existere actiones, ex vi quarum hæ præsentia producantur, quæ sunt eadem partes, quæ eundem motum successiuum componerent, ex quo deducitur motum localem, qui omnium est magis successiuus non esse essentialiter successiuum in actu secundo, licet essentialiter, hoc est per suam essentiam successionem exigit. Infero, ex his posse Deum in instanti simul producere motum successiuum iam corruptum non formaliter vt successiuum, sed nudè sumptum secundum suam entitatem, & secundum omnes sui partes.

PUNCTUM VI.

De natura motus.

Integram disputationem multis Punctis sectam multi replent de natura motus, apud quos nihil inuenio, quod non possit paucis cingi, explicatæ enim naturæ actionis, & passionis, facili quæ specialia sunt motui, explicantur.

Duplex genus entis cognouit Aristoteles, vnum in actu, aliud in potentia, & hoc ens tam intra genus causæ efficientis, quam materialis, seu patientis. Ens in potentia intra genus efficientis dicitur illud, quod potest agere, seu actiuè potens mouere passum, ens in actu dicitur principium actuum non solum potens mouere subiectum, sed iam illud mouens. Ens in potentia intra genus causæ materialis dicitur subiectum, quod aptum est vt moueatur, quod mobile dicitur. Ens in actu dicitur ipsum mobile, non solum quatenus est potens moueri: sed quatenus, iam actu mouetur, & motu denominatur. Vtrumque ens in actu addit supra ens in potentia rationem per quam vnum constituitur mouens, & aliud constituitur motum: hæc ratio est ipsa entitas motus, quæ quatenus procedit ab hoc principio illud mouens denominatur, & quatenus in hoc recipitur illud constituitur motum, sicut eadem actio quatenus procedit ac hoc principio illud denominatur agens, & quatenus in hoc recipitur, illud passum constituitur. Hæc dixeret tradit Philosophus text. 6. illius do verba: cum autem in vnoquoque genere (hoc est in genere causæ efficientis, & in genere causæ materialis) aliud quidem actum, aliud potentia esse diuisimus, eius, quod potentia est, (hoc est, potentis actiuè mouere, & potentis moueri passiuè) quatenus tale est (id est quatenus habet potentiam vt moueat, & vt moueatur) actus motus est, hoc est motus, qui constituitur actu mouens, & actum motum, & vtramque potentiam ad actum reducit. His consonant verba Arist. text. 23. vbi motum vocat actum actiuum, & passiuum, id est potentis actiuè mouere, & passiuè moueri. Quod igitur motus sit, &c. Alteratio enim alterabilis, quatenus est alterabilis actus est. Amplius autem notius est eius, quod potentia actiuum, & passiuum, &c. En expresse motum appellat Aristoteles actiuum, & passiuum quod est idem, ac dicere motum constituere formaliter agens, & patientis, siue mouens, & motum. Aristoteles enim nominibus agentis, aut mouentis, & passi aut moti, sicuti nomine actionis, & motus indifferenter utitur.

Ex his Aristotelis testimonio vulgaris emanauit definitio motus, quæ sic circumferitur: Actus entis in potentia quatenus est in potentia, quam explicat Conimbr. de motu successiuo, cuius priores partes relinquit subiectum in

potentia ad posteriores, & ita dicitur actus in potentia quatenus est in potentia ad partes vteriores motus. Expositionem hanc ferè omnes reiciunt, quia hæc pars motus non est actus mobilis quatenus mobile potest recipere aliam partem, sed quatenus est potens illam recipere, neque ad hoc vt hæc pars motus mobile constituat motum, quidquam spectat potentia, quam habet idem mobile ad aliam partem, quia etiam si mobile hanc tantum & non aliam posset recipere, ex vi huius moueretur, sicuti mouetur ex vi vltimæ partis motus, quæ subiectum non relinquit in potentia ad aliam partem eiusdem motus. Confirmatur: ad hoc vt motus calefactionis subiectum constituat motum impertinens est subiectum relinqui in potentia ad motum humectationis, quia calefactio nullo modo respicit potentiam ad humectationem: ergo impertinens est ad hoc vt hæc pars motus moueat subiectum hoc relinqui in potentia ad aliam partem motus. Responda etiam est hæc expositio, quia iuxta illam tantum motus successiuus definitione comprehenditur, quo nihil magis alienum à mente Philosophi, qui exemplum motus, quem definiebat in generatione adhibuit, quæ successiuæ non est.

Existimauit P. Rubius hic definitionem hanc omni motui competere, quia sic actus subiectum, vt illud relinquit in potentia ad terminum non quidem negatiue sicuti prima pars motus illud relinquit in potentia ad aliam, sed positiue tanquam via & ordinatio ad terminum, ad quem posset dici subiectum in via relinquire. Non placet expositio neque percipio quomodo actio relinquit subiectum in potentia ad terminum cum ipsa sit formalissimè actus terminum in subiecto: rogo ad quid actio subiectum relinquit in potentia respectu termini, nonne ad substantiam termini secundum se, & non recipiendam, seu causandam ab ipso subiecto? nullo modo, quia subiectum nullam habet potentiam respectu termini ita nudè sumpti & absolute ab omni causalitate, inhæsiōe, seu receptione. Ad terminum recipiendum, seu causandum? nullo modo, quia actio est, per quod formaliter subiectum actu recipit, & actu terminum causat: ergo nullo modo actio relinquit subiectum in potentia ad terminum. Vrgetur: ex vi actionis terminus vel est actu receptus, & causatus à subiecto, vel non, si est receptus, & causatus: ergo iam posita actione subiectum non est in potentia, sed in actu ad terminum, quia tantum potentia passiuæ subiecti terminum recipit vt recipiendum, & vt causandum: ergo cum respectu illius vt recipiendi seu causandi ex vi actionis sit iam formaliter in actu, sub nulla ratione posita actione manet in potentia ad terminum.

Existimo mentem Philosophi luce esse clariorem, neque scio quo fato difficultatem in hac definitione explicanda auctores affectent. Dico ex mente Philosophi cum nostro Toletæ ad cap. 2. text. 6. particulam illam *provi in potentia* exprimere rationem formalem in ordine ad quam, seu respectu cuius motus dicitur actus, dicit enim Philosophus, motum esse actum entis in potentia, seu mobilis, & subdit postea: quatenus est in potentia, hoc est, quatenus mobile est, ac si diceret: motus est actus mobilis, non materialiter sumpti quatenus est lignum vel aurum, sed formaliter sumpti quatenus est mobile: ac si dicerem ego: calefactio est actus ligni calefactibilis, non quatenus est lignum, sed formaliter quatenus est calefactibile, seu quatenus est potens calefieri: sic motum definit Aristoteles supra per actum eius quod potentia est, quatenus tale est, hoc est, quatenus est potentia ad motum, quibus verbis clariùs natura motus explicatur, quam illis quatenus est in potentia, quæ apud Aristotelem non inueniuntur. Clarissimè prædictæ explanationis sensum apud Aristotelem habemus text. 9. vbi eandem ferè definitionem his verbis reperit: eius quod potentia existit quatenus mobile motus est (id est actus) & potentia: illud quatenus mobile sic explicat: Dico autem quatenus sic: est enim as potentia statua, attamen æris actus, quatenus as motus non est. As est potentia ad motum, ex vi cuius fit forma statua, & motus ille actus est æris, quod moueri potest, quatenus potest moueri, & in formam statua recipere, non tamen æris materialiter sumpti quatenus est æs, quia si æs moueri non posset, etiam si formalissimè esset æs motus non esset actus illius. Constat clarè ex mente Aristotelis sensum definitionis esse, motum actum esse mobilis vt mobilis, seu potentis moueri quatenus potens moueri, qui propriissimus est verborum, quibus Aristoteles motum explicat, quarum reduplicatio in

aliis materiis crebro in Philosophia eodem modo explicatur. Si enim ego dicerem intellectiōnem esse actum potentis intelligere quatenus tale est nullus dubitaret sensum horum verborum esse intellectiōnem esse actum intellectui ut intellectui, & me velle illis significare intellectiōnem esse actum animæ quatenus hoc est potens intelligere, & non quatenus est potens amare.

6 Modum distingui realiter à subiecto, & principio actiuo, & sæpè ab ipso termino licet ex conceptu vniuersali motus non dicat distinctionem à termino probandum est ex identitate, quam habet cum actione, & passione, à quibus neque formaliter differre per aliquam intrinsecam formalitatem modò ostendam.

7 Dixi motum esse actum actiuum, quod constituit mouens, & actum passiuum, quod motum constituit, de quo actu in ordine ad suas potentias, & in ordine ad se hoc iudicium fero. Motus quatenus est actus mobilis, & illud motum constituit non distinguitur à passione per aliquam formalitatem intrinsecam, quæ sit in causalitate, sed tantum per priuationem omnis passionis in ordine ad eundem terminum in instanti immediato præcedentem in eodem subiecto: ita motus quatenus est actus mobilis formaliter dicitur passionem termini in subiecto in hoc instanti, & præcessisse in instanti antecedenti priuationem eiusdem, aliūve passionis in eodem subiecto respectu eiusdem termini, quod est subiectum modò terminum recipere, quem immediate antea non recipiebat. Probo nullam aliam formalitatem motu importari, ex eo præcisè quod subiectum intelligatur modò recipiens terminum, quem antea non recipiebat, se habet nunc diuerso modo, ac antea se habebat, quia modò habet aliquid, quod antea non habebat: ergo est mutatum, quia esse mutatum nihil aliud est quàm habere aliquid, quod non habebat antea. Includere passionem, & priuationem in hoc instanti existentem tempore præcedenti sic probo. Mutari est rem se habere diuerso modo nunc, & antea: ergo dicitur modum, quo subiectum nunc se habet, & dicitur subiectum antea non se habuisse hoc modo: ergo dicitur aliquid quod actu dicitur modo, & negationem eiusdem præcedentem tempore immediato: esse passionem termini id, quod modo dicitur in subiecto, probo ex Arist. asserente motum esse actum passiuum: sed passio est actus passiuus: ergo passio est de conceptu motus: ergo motus dicitur passionem secum identificatam: ergo per passionem existentem nunc, & priuationem præcedentem in eodem subiecto respectu eiusdem termini adæquatè constituitur actus, quo mobile in actu constituitur.

8 Motus quatenus est actus mouentis, qui constituit potens mouere actiue actu formaliter mouens, dicitur actionem in subiecto, quod præcessit cum priuatione formæ ad quam terminatur. Itaque distinguitur motus actiue sumptus ab actioneeductiua per priuationem præexistentem in instanti immediato, quam addit, non illo cuius est actus, sed in subiecto, in quo exercetur talis actus. Probo hanc conclusionem, moueri subiectum dicitur receptionem termini, quo antea carebat: ergo mouere actiue idem subiectum erit in illud inducere terminum, quo antea carebat: ergo dicitur inclusionem termini, quæ est actio ex vi cuius agens terminum in hoc subiecto producit, & priuationem præcedentem tempore immediato. Confirmatur: eo præcisè quod mobile habeat formam, quam antea non habebat dicitur actu passiuè motum: ergo eo ipso, quod principium actiuum det subiecto, illud quod antea non habebat, illud actu mouet.

9 Motus actiuus seu quatenus est actus potentis actiue mouere, & motus passiuus, seu quatenus est actus potentis moueri, differunt inter se eodem modo, quo differunt actio, & passio, motus enim passiuus seu constituens mobile actu motum est actus huius ab hoc prius tempore præcedentis cum priuatione, & motus actiuus seu constituens potens actiue mouere actu mouens est actus huius in hoc prius tempore præcedenti cum priuatione. Vterque motus principium actiuum, & passiuum respicit potens mouere, & potens moueri, sed illud, quod motus actiuus respicit in recto, passiuus tangit in obliquo, & in illud, quod passiuus in recto attingit actiuus in obliquo tendit. Connotat etiam uterque motus priuationem, sed non eodem modo, quia motus passiuus dicitur priuationem præcedentem in principio, quod dicitur in recto, & cuius est actus: motus verò actiuus connotat eandem priuationem non in principio, cuius est actus, sed in subiecto, quod in obliquo respicit.

Ex hoc fit non posse aliquam entitatem moueri in primo instanti, in quo existit, quia moueri dicitur præcessisse in instanti antecedenti cum priuatione, posse tamen aliquod principium in primo instanti suæ existentie mouere actiue aliud subiectum, in quo debet præcessisse negatio, & non in principio mouente.

Ex his inferes, vniōnem formaliter non constitutere mutatum extremum vnitum, quia vniō non est actus actiuus, neque passiuus, neque ex vi illius aliquid inhaeret subiecto alicui mobili quod possit dici motum, neque illa est actus, qui constituat principium actiuum potens mouere subiectum illud actu mouens, mouere enim est agere, & virtus actiua non constituitur formaliter agens per vniōnem, sed per passionem. Inferatur etiam actionem per passionem tantum dici motum in primo instanti, in quo existunt, quia tantum in hoc instanti possunt habere priuationem eiusdem motus, & eiusdem termini recepti in subiecto immediate præcedentem, quæ est de ratione constitutiva motus, quia secundum instans durationis passionis supponit ipsam passionem existentem in instanti præcedenti, ac proinde excludit negationem eiusdem in eodem instanti, quia implicat præcessisse in illo motum, & priuationem eiusdem motus.

CONTROVERSIA XIII.

De Creatione.

DE creatione agere negotium est Metaphysici, verumtamen semper vellem illa, quæ inter se connexionem, & affinitatem habent simul pertractare, ne cogar iterum bis eadem repetere, vel ne aliquid desideretur ad perfectam rei notitiam, vbi de illa præcipua instituitur disputatio.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit creatio.

VNa est ab omnibus Theologis, atque Philosophis creationis his verbis adducta definitio: *Creatio est productio rei ex nihilo*, quæ legitur apud D. Thomam 1. part. quest. 45. art. 1. verumtamen vnius definitionis non vna, sed multiplex est explicatio.

Nonnulli, quorum clariùs sententiam amplectitur VViclephus tenent apud P. Vasquez 1. part. disp. 172. cap. 2. creationem esse productionem rei de puro intelligibili, ad esse essentiale extra Deum. Sententiam hanc impugnatur Vasquez ex eo quod terminus, à quo, non possit componi cum termino ad quem, sed esse intelligibile creaturarum, quod est illarum possibilitas componitur cum esse essentiali, quod creatura iam existentes habent extra Deum, quia dum creatura existit, possibilis est, & habet illud esse intelligibile, quod antea habebat: ergo creatio non potest respicere tanquam terminum à quo esse intelligibile creaturarum, & tanquam terminum ad quem esse quod creatura habent extra Deum. Responderi posset, terminum à quo non esse illud esse obiectiuum præcisè sumptum, sed nudè, & purè sumptum quatenus excludit existentiam physicam ipsius, & dicit negationem eiusdem vt existentis, quæ ratione non coniungitur cum termino ad quem, potius per illum destruitur, quia existentia rei est destructio eiusdem rei, vt purè possibilis, & purè intelligibilis, cuius esse dicitur terminus à quo creationis. Obiectionem factam dirimit prædicta solutio, verumtamen malè naturam explicat creationis, quod sic probo. Creatio esse potuit ab æterno: ergo non dicit tanquam terminum à quo terminum vt purè possibilem, seu non existentem, illius enim, quod ab æterno est creatum, numquam præcessit negatio. Secundo specialis non est proprietas creationis, sed communis generationi extra habere terminum à pura possibilitate, seu puro esse obiectiuo ad esse ipsius in se ipso: ergo non rectè explicatur creationis natura per hunc modum respiciendi terminum à quo, & terminum ad quem.

P. Vasquez